

Petrovska I.R.

Lviv Polytechnic National University

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE CAREER ORIENTATIONS OF STUDENTS-PSYCHOLOGIST

Summary

In the article the career is seen as a multidimensional social-psychological phenomenon that provides a sense of successful professional fulfillment and had been formed in space of self-organization and self-determination processes. Psychological components of a career are: the nature of the goals that set people, the career guidance and career development plan, the system of motives, the degree of updating professional skills. It has been revealed leading career orientations of students-psychologist and relationships between the types of career orientations and personal characteristics of students.

Keywords: career potential, structure and career components, career orientations, psychology department students.

УДК 159.922.7: 793.3

ТАНЦЮВАЛЬНО-ІГРОВА ПРОГРАМА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ФОРМУВАННЯ КОНСТРУКТИВНОГО ОБРАЗУ «Я» ДИТИНИ: ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ

Сущинська Т.С.

Бердянський державний педагогічний університет

Визначено завдання танцювально-ігрової програми психологічної підтримки формування конструктивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку; представлено танцювальні ігри як ефективний засіб особистісного розвитку дитини; доведено ефективність участі дитини в танцювально-ігровій програмі щодо підвищення рівня конструктивності образу «Я» за критеріями складності, самостійності при формуванні, узгодженості та емоційної забарвленості образу «Я».

Ключові слова: танцювально-ігрова діяльність, танцювальні ігри, образ «Я», дитина старшого дошкільного віку.

Постановка проблеми. Танцювальна діяльність є формою самовираження внутрішнього «Я» через невербальні механізми. Такий спосіб самовираження особливої актуальності набуває в дошкільному віці, коли дитина недостатньо мірою володіє вербальними засобами. Особливо цінними в цьому випадку є психологічні танцювальні ігри, які, як зазначає Е. Грьонлюнд, об'єднуючи танець та гру, допомагають дітям відкривати своє тіло та душу, сприяють розвитку особистості, розкриттю її потенційних можливостей, допомагають краще зрозуміти себе, свої бажання, прагнення. Важливим є й те, що рухова й ігрова діяльності є провідними в дошкільному віці, у процесі яких дитина випробує різні соціальні ролі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Танцювальна діяльність в контексті особистісного розвитку людини детально розглядається в роботах представників танцювально-рухової терапії (Н. Веремеєнко, О. Гіршона, Е. Грьонлюнд, В. Козлова, С. Ліпінської, Л. Мови, В. Нікітіна, Н. Оганесян, Л. Роговик, Д. Ходоров, Т. Шкурко та інших).

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Ми передбачаємо, що танцювально-ігрова діяльність, спрямована на самоусвідомлення та розширення діапазону самовираження за рахунок розвитку здатності до невербальної експресії, може бути ефективною при психологічному сприянні формуванню конструктивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є презентація результатів впровадження танцювально-ігрової програми психологічної підтримки формування конструктивного образу «Я» дитини

старшого дошкільного віку в практику дошкільних навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Вивчення особливостей образу «Я» дитини старшого дошкільного віку та виявлення зв'язку між її образом «Я» та здатністю виражати свої переживання в рухах дозволило нам розробити модель психологічної підтримки формування конструктивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку засобами танцювально-ігрової діяльності. Її основними завданнями є: сприяння диференціації, ускладненню образу «Я», розширення уявлення дитини про себе; сприяння узгодженості образу «Я», визначенню сильних та слабких сторін особистості; розвиток вміння спиратися в діяльності на свої сильні сторони, розвивати слабкі; підвищення рівень самостійності при формуванні образу «Я»; сприяння формуванню аргументовано позитивного ставлення до себе; підвищення впевненість у собі; розвиток здатність дитини до невербальної експресії [1].

Для перевірки ефективності розробленої нами танцювально-ігрової програми психологічної підтримки формування конструктивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку нами були сформовані експериментальна та контрольна групи. При їх формуванні враховувався принцип еквівалентності. Діти ЕГ та КГ мали приблизно однаковий статевий віковий склад, а також не мали суттєвих відмінностей за основними та додатковими характеристиками образу «Я»: за складністю, рівнем самостійності при формуванні, рівнем узгодженості та емоційною забарвленістю образу «Я» [2, 3]. Контрольна група займалася за програмою ДНЗ, а ЕГ приймала участь в розробленій програмі. Результати

тативність програми перевірялася за допомогою контрольного дослідження обох груп після апробації програми й зіставленням результатів з результатами констатувального дослідження шляхом статистичного аналізу. Оцінка ефективності програми здійснювалася на основі таких критеріїв: специфіка образу «Я» дитини (складність, рівень самостійності при формуванні, узгодженість, емоційна забарвленість), тип образу «Я» та його рівень [2, 3, 4]; здатність до довільного невербального самовираження[5]. Підтвердження висунутої гіпотези будується на основі отриманих даних у ході емпіричного дослідження. При цьому валідність експерименту встановлюється на підставі достовірної зміни статистичних показників. Для цієї мети в розрахунках ми використали t-критерій Стьюдента.

Дослідження образу «Я» дитини старшого дошкільного віку за критерієм складності передбачало визначення об'єму вербального автопортрету, його диференційованості, змістовності невербального автопортрету; вивчення специфіки ідеального «Я» дитини, різноспрямованості її прагнень та бажань; дослідження вміння надавати характеристики іншим та використовувати цей досвід для складання вербального автопортрету. Узагальнення отриманих даних дозволило зробити висновок про ступінь вираженості та конструктивності зазначеної характеристики у дітей ЕГ та КГ до та після програми. Середнє арифметичне значення балів за ступенем конструктивності образу «Я» за критерієм складності до проведення програми в КГ дорівнює 2,611, а в ЕГ – 2,593, що вказує на достатній рівень складності в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів незначно збільшилося (2,722), але залишилося в межах достатнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 3,167, що відповідає оптимальному рівню складності образу «Я» дітей. Для з'ясування статистичної значущості змін ступенів конструктивності образу «Я» за критерієм складності після програми в ЕГ та КГ ми використовували t-критерій Стьюдента рівності середніх для залежних вибірок. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = -2,195$ (при значимості $p = 0,033$ та ступені свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p = 0,05$. Отже рівень значимості менше 0,05, що свідчить про статистично значимі відмінності за критерієм складності образу «Я» в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -5,888$ (при значимості $p = 0,000$ та ступені свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 3,484$ при рівні значимості $p = 0,001$. Отже рівень значимості менше 0,001, що свідчить про статистично значимі відмінності за критерієм складності образу «Я» в ЕГ. Рівень складності образу «Я» в ЕГ після програми збільшився значніше у порівнянні з КГ, про що свідчить більше абсолютне значення t-критерію Стьюдента (для КГ: $t = -2,195$; для ЕГ: $t = -5,888$).

Дослідження образу «Я» за критерієм самостійності передбачало визначення рівня впевненості в собі при формуванні уявлень про себе, рівня усвідомленості та розуміння змісту вербального автопортрету, рівня сформованості вміння користуватися власним досвідом при формуванні уявлень про себе та дослідження стратегії самоствердження. Узагальнення отриманих даних дозволило зробити висновок про ступінь вираженості та конструктивності зазначеної характеристики у дітей ЕГ та КГ до та після програми. Середнє арифметичне

значення балів за ступенем конструктивності образу «Я» за критерієм самостійності до проведення програми в КГ дорівнює 2,611, а в ЕГ – 2,537, що вказує на достатній рівень самостійності в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів незначно збільшилося (2,648), але залишилося в межах достатнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 3,167, що відповідає оптимальному рівню складності образу «Я» дітей. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = -1,000$ (при значимості $p = 0,322$ та ступеня свободи $df = 53$), що менше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p = 0,05$. Отже рівень значимості більше 0,05, що свідчить про відсутність статистично значимих відмінностей за критерієм самостійності образу «Я» в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -5,044$ (при значимості $p = 0,000$ та ступені свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 3,484$ при рівні значимості $p = 0,001$. Отже рівень значимості менше 0,001, що свідчить про статистично значимі відмінності за критерієм самостійності образу «Я» в ЕГ. Отже, відмітимо значно суттєвіше зростання рівня самостійності образу «Я» в ЕГ після програми у порівнянні з КГ, про що свідчить більше абсолютне значення t-критерію Стьюдента (для КГ: $t = -1,000$; для ЕГ: $t = -5,044$).

Збільшення рівня самостійності при формуванні образу «Я» відбулося через усвідомлення, розуміння дитиною самохарактеристик, які у дітей зі складним образом «Я» при низькому рівні самостійності не ототожнювалися з власною поведінкою, особливостями, а надавалися виключно на основі характеристики близьких дорослих. У деяких дітей з цієї категорії вербальний автопортрет зазнав значних змін. Збільшилися характеристики з категорії «особистісні якості», розширився спектр бажань. В КГ рівень самостійності змінився незначно, що не є прийнятним для даного вікового періоду. Це можна пояснити тим, що в період підготовки до шкільного навчання у дітей значно зростає рівень тривожності, прагнення відповідати статусу майбутнього першокласника, змушує невпевнену в собі дитину ще більше звертати увагу на оцінку дорослого, а отже, в самохарактеристиці частіше зустрічаються посилання на думку інших. В цей період дитина частіше починає зустрічатися з оцінкою з боку дорослих її здібностей, особливо інтелектуальних, особистісних якостей, які впливатимуть на успішність адаптації до школи тощо. Негативні оцінки можуть призвести до появи неадекватного (завищеного чи заниженого) рівня домагань. Отже природний процес збільшення самостійності при формуванні образу «Я» гальмується соціальною ситуацією підготовки дитини до ролі учня.

Дослідження образу «Я» за критерієм узгодженості передбачало визначення наявності чи відсутності центральної теми самохарактеристики; сформованості ціннісних орієнтацій. Середнє арифметичне значення балів за ступенем конструктивності образу «Я» за критерієм узгодженості до проведення програми в КГ дорівнює 2,259, а в ЕГ – 2,167, що вказує на достатній рівень узгодженості в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів незначно збільшилося (2,370), але залишилося в межах достатнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 2,333, що також відповідає достатньому рівню узгодженості образу «Я» дітей. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = -1,428$ (при значимості $p = 0,159$ та ступеня свободи $df = 53$), що менше критично-

го значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p=0,05$. Отже рівень значимості більше 0,05, що свідчить про відсутність статистично значимих відмінностей за критерієм узгодженості образу «Я» в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -1,219$ (при значимості $p=0,228$ та ступені свободи $df = 53$), що менше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p=0,05$. Отже рівень значимості більше 0,05, що свідчить про статистично незначимі відмінності за критерієм узгодженості образу «Я» в ЕГ. Отже спостерігаємо в ЕГ дещо менше зростання узгодженості образу «Я» після програми у порівнянні з КГ, про що свідчить менше абсолютне значення t-критерію Стьюдента (для КГ: $t = -1,428$; для ЕГ: $t = -1,219$). Це доводить думку про те, що розширення уявлень про себе у дітей в період пошуку себе може розсіювати їх увагу на різні сторони власної особистості, різноманітні сфери діяльності тощо, що сприяє різнобічному розвитку особистості. На етапі дошкільного дитинства це є прийнятним. При достатньому рівні самостійності поступово відбуватиметься процес узгодженості образу «Я», про що свідчать результати деяких дітей, у яких протягом програми слідом за виникненням хаотичності образу «Я» сформувався оптимальний рівень його узгодженості.

Дослідження образу «Я» за критерієм емоційної забарвленості передбачало визначення специфіки самооцінки та емоційного забарвлення змісту вербального автопортрету, вивчення особливостей невербальних проявів під час виконання завдань. Середнє арифметичне значення балів за ступенем конструктивності образу «Я» за критерієм емоційної забарвленості до проведення програми в КГ дорівнює 3,074, а в ЕГ – 3,056, що вказує на оптимальний рівень емоційної забарвленості в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів зменшилося (2,907), що знаходиться в межах достатнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 3,444, що відповідає оптимальному рівню емоційної забарвленості образу «Я» дітей. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = 2,629$ (при значимості $p=0,011$ та ступеня свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p=0,05$, що свідчить про наявність статистично значимих відмінностей за критерієм емоційної забарвленості образу «Я» в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -3,747$ (при значимості $p=0,000$ та ступені свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 3,484$ при рівні значимості $p=0,001$. Отже рівень значимості менше 0,001, що свідчить про статистично значимі відмінності за критерієм емоційної забарвленості образу «Я» в ЕГ. Отже, для КГ рівень емоційної забарвленості знизився, про що свідчить позитивне значення t-критерію Стьюдента ($t = 2,629$), а в ЕГ – зріс, про що свідчить від'ємне значення t-критерію Стьюдента ($t = -3,747$). Участь в програмі сприяла позитивізації образу «Я» дітей ЕГ. Особливо зростає кількість дітей з оптимальним ступенем конструктивності образу «Я» за критерієм емоційної забарвленості, який передбачає наявність здатності дитини адекватно оцінювати себе при загальному позитивному самоставленні.

Дослідження здатності дітей до довільного невербального самовираження передбачало визначення рівня демонстрації дитиною базових емоцій

невербальними засобами. Узагальнення отриманих даних дозволило зробити висновок про рівень здатності дітей до довільного невербального самовираження дітей ЕГ та КГ до та після програми. Середнє арифметичне значення балів за рівнем здатності дітей до довільного невербального самовираження до проведення програми в КГ дорівнює 1,741, а в ЕГ – 1,740, що вказує на середній рівень здатності дітей до довільного невербального самовираження в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів незначно збільшилося (1,833), але залишилося в межах середнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 2,648, що відповідає високому рівню здатності дітей до довільного невербального самовираження дітей. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = -1,937$ (при значимості $p=0,058$ та ступеня свободи $df = 53$), що менше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p=0,05$. Отже рівень значимості більше 0,05, що свідчить про статистично незначимі відмінності за рівнем здатності дітей до довільного невербального самовираження в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -10,712$ (при значимості $p=0,000$ та ступені свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 3,484$ при рівні значимості $p=0,001$. Отже рівень значимості менше 0,001, що свідчить про статистично значимі відмінності за рівнем здатності дітей до довільного невербального самовираження в ЕГ.

Рівень здатності дітей до довільного невербального самовираження в ЕГ після програми збільшився значніше у порівнянні з КГ, про що свідчить більше абсолютне значення t-критерію Стьюдента (для КГ: $t = -1,937$; для ЕГ: $t = -10,712$).

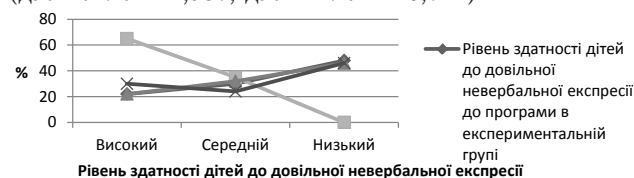

Рис. 1. Діаграма розподілу дітей ЕГ та КГ до та після програми за здатністю до довільного невербального самовираження

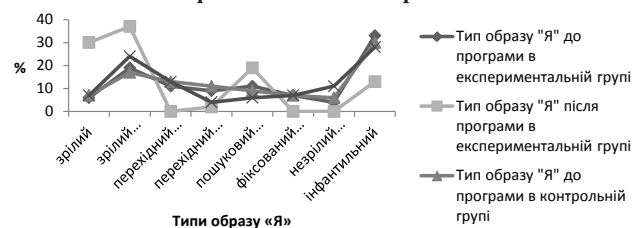

Рис. 2. Діаграма розподілу дітей ЕГ та КГ до та після програми за типами образу «Я»

В ЕГ після проведення програми у всіх дітей з перехідним залежним, перехідним незалежним та пошуковим залежним типами діагностувався зрілий та зрілий пошуковий типи. Це свідчить про те, що при підтримці вміння дитини користуватися власним досвідом при формуванні уявлень про себе сприятиме поступовому збагаченню образу «Я» дитини. І саме в умовах танцювально-ігрової програми діти отримали можливість спостерігати за собою, отримувати новий досвід тощо. Перехідний незалежний тип виявився у 1 дитини (яка до участі у танцювально-ігровій програмі мала інфантильний тип) через зростання ступеню самостійності при формуванні образу «Я».

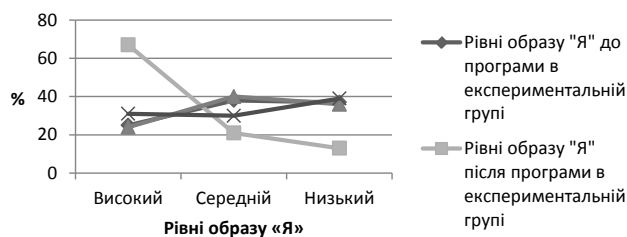

Рис. 3. Діаграма розподілу дітей ЕГ та КГ до та після програми за рівнями сформованості образу «Я»

Дослідження рівнів сформованості образу «Я» за типами дітей до і після участі в програмі. Середнє арифметичне значення балів за рівнями образу «Я» до проведення програми в КГ дорівнює 1,907, а в ЕГ – 1,870, що відповідає середньому рівню образу «Я» в цілому по групам. На виході в КГ середнє арифметичне значення балів незначно збільшилося (1,926), але залишилося в межах середнього рівня. В ЕГ значення середнього арифметичного значення досягло 2,537, що відповідає високому рівню образу «Я» дітей. Коефіцієнт Стьюдента для КГ: $t = -0,375$ (при значимості $p = 0,709$ та ступеня свободи $df = 53$), що менше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 2,006$ при рівні значимості $p = 0,05$. Отже рівень значимості більше 0,05, що свідчить про статистично незначимі відмінності за рівнем образу «Я» дітей в КГ. Коефіцієнт Стьюдента для ЕГ: $t = -8,916$ (при

значимості $p = 0,000$ та ступеня свободи $df = 53$), що більше критичного значення коефіцієнта Стьюдента за таблицею критичних значень $t_{кр} = 3,484$ при рівні значимості $p = 0,001$. Отже рівень значимості менше 0,001, що свідчить про статистично значимі відмінності за рівнем образу «Я» дітей в ЕГ. Рівень образу «Я» в ЕГ після програми збільшився значніше у порівнянні з КГ, про що свідчить більше абсолютне значення t -критерію Стьюдента (для КГ: $t = -0,375$; для ЕГ: $t = -8,916$). Отже, зростання рівня образу «Я» в ЕГ значно більше, ніж зростання рівня образу «Я» в КГ.

Висновки і пропозиції. Результати контрольного експерименту засвідчують ефективність танцювально-ігрової програми психологічної підтримки формування конструктивного образу «Я» дитини старшого дошкільного віку. Після участі в програмі у дітей ЕГ спостерігається значне збільшення кількості типів образу «Я», що мають високий рівень сформованості, відзначається суттєве підвищення рівня самостійності при формуванні образу «Я» та зростання його складності. Також програма сприяла формуванню аргументовано позитивного ставлення до себе та оптимізації узгодженості образу «Я». Також варто відмітити зростання рівня здатності дітей до невербального самовираження. Враховуючи те, що здатність до довільної невербальної експресії та особливості образу «Я» за кожним з критеріїв взаємопов'язані, імовірним є подальше підвищення рівня сформованості образу «Я» дітей, які брали участь в програмі.

Список літератури:

- Сущинська Т. С. Особливості психологічної підтримки образу «Я» дитини засобами танцювально-ігрової діяльності / Т. С. Сущинська // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. – К.: Видавництво «Фенікс», 2013. Т. XII. Психологія творчості. – Випуск 18. – 221–228 с.
- Сущинська Т. С. Виміри образу «Я» дитини старшого дошкільного віку / Т. С. Сущинська // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка. – Київ, 2013. – Том 11. – Психологія особистості. Психологічна допомога особистості. – Вип. 8. – Ч. 2. – 412–419 с.
- Сущинська Т. С. Рівні сформованості образу «Я» дитини старшого дошкільного віку / Т. С. Сущинська // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Психологічні науки. – Херсон, 2014. – Том 1. – Випуск 1. – 254–259 с.
- Сущинська Т. С. Типи образу «Я» дитини старшого дошкільного віку / Т. С. Сущинська // Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка. – К.: ДП «Інформативно-аналітичне агентство», 2013. – Том X. – Психологія навчання. Генетична психологія. Медична психологія. – Вип. 25. – 459–466 с.
- Сущинська Т. С. Особливості невербальної експресії дітей старшого дошкільного віку / Т. С. Сущинська // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія. Зб. наукових праць. – К.: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – № 24. – 362–267 с.

Сущинская Т.С.

Бердянский государственный педагогический университет

ТАНЦЕВАЛЬНО-ИГРОВАЯ ПРОГРАММА ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ПОДДЕРЖКИ ФОРМИРОВАНИЯ КОНСТРУКТИВНОГО ОБРАЗА «Я» РЕБЕНКА: ОЦЕНКА ЭФФЕКТИВНОСТИ

Аннотация

Определены задачи танцевально-игровой программы психологической поддержки формирования конструктивного образа «Я» ребенка старшего дошкольного возраста; представлены танцевальные игры как эффективное средство личностного развития ребенка; доказана эффективность участия ребенка в танцевально-игровой программе для повышения уровня конструктивности образа «Я» по критериям сложности, самостоятельности при формировании, согласованности и эмоциональной окрашенности образа «Я».

Ключевые слова: танцевально-игровая деятельность, танцевальные игры, образ «Я», ребенок старшего дошкольного возраста.

Syshchins'ka T.S.
Berdyansk State Pedagogical Universiti

DANCE AND PLAY PROGRAM OF THE PSYCHOLOGICAL SUPPORT FORMING OF THE CONSTRUCTIVE IMAGE «I» OF A CHILD: THE ESTIMATION OF AN EFFICIENCY

Summary

The tasks of the dance and play program for a psychological support forming of the constructive image «I» of a preschool age child were defined; the dance games were represented as effective way of a personal development of a child; the efficiency of a child participation in the dance and game program concerning to an increase of the level of a constructability for the image «I» on the criteria of a complexity, independency in the formation, coherence and emotional expression of the image «I» was proven.

Keywords: dance and play activity, dance games, image «I», preschool age child.

УДК 159.923:616-053.2

ПРОФЕСІЙНА КАРТИНА СВІТУ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ-ПЕДІАТРІВ

Шамрай О.В.

Запорізький національний університет

У статті представлено результати теоретичного аналізу проблеми формування професійної картини світу майбутніх лікарів-педіатрів. Розглянуто актуальність означеної проблеми та її місце у загальнонауковій системі знань. Здійснено аналіз сучасних поглядів на проблему визначення поняття «професійна картина світу». З'ясовано стан дослідження психологічних детермінант, що складають професійну картину світу лікарів-педіатрів. Показано можливі шляхи вирішення досліджуваної проблематики.

Ключові слова: професійна картина світу, лікар-педіатр, професійні де-термінанти, професійна ідентифікація, рівень професіоналізму.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Професійна сфера є однією з найважливіших сфер життєдіяльності особистості. Це пояснюється тим, що професійний розвиток є невід'ємною частиною особистісного розвитку людини. Так, наприклад, як вітчизняні так і зарубіжні вчені, вказують на те, що процеси самоактуалізації та самореалізації особистості пов'язані саме з трудовою діяльністю.

Зазначається, що «положення, коли підростаюча людина у ході освіти не отримує достатньо повних та систематичних відомостей про шляхи свого можливого професійного розвитку, перешкоджає їй у життєвому самовизначенні» [7, с. 53]. На сьогоднішній день проблема отримання майбутніми фахівцями адекватних знань про ту чи іншу професію є актуальною, оскільки сучасна система освіти не надає необхідної інформації, на підставі якої людина могла б скласти повну систему уявлень про майбутню спеціальність.

Особливий науковий інтерес становить така категорія спеціалістів, як лікарі-педіатри. Пов'язано це з тим, що по-перше, сама специфіка професії вимагає від фахівця високого рівня професіоналізму, який неможливо сформувати без знання психологічних детермінант, що складають професійну картину світу. По-друге, сучасна система освіти має суттєві недоліки і не дає можливості студентам пройти професійну ідентифікацію і розпочати професійну діяльність з достатнім рівнем адаптованості до нових умов такої діяльності. По-третє, лікар-педіатр взаємодіє з певною віковою категорією пацієнтів – дітьми. Ця умова вимагає від медика во-

лодіння додатковою базою психолого-педагогічних знань, яким не приділяється значної уваги на етапі підготовки майбутніх лікарів-педіатрів у вишах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Інтерес наукової спільноти завжди привертала така складноструктурована цілісність як «картина світу», складовою частиною якої є поняття «професійна картина світу». Проблеми виникнення картини світу у свідомості людини присвячені роботи О.М. Леонтьєва, О.Г. Асмолова, В.В. Петухова.

Незважаючи на історичну давнину проблеми та значну кількість наукових робіт, серед учених так і не сформовано єдиної думки про те, що ж слід називати «картиною світу». Наприклад, З.Д. Попова говорить про те, що картина світу являє собою «упорядковану сукупність знань про дійсність, що сформувався в громадській (а також груповій, індивідуальній) свідомості» [15, 12] Г.А. Ястребова тлумачить картину світу як «вихідний глобальний образ світу, що лежить в основі світобачення людини, репрезентує сутнісні властивості світу та є результатом всієї духовної активності людини» [22, 3].

О.Ю. Артем'єва, виділяє серед структурних компонентів образу світу: перцептивний світ, в якому слід не відділений від своєї модальної, чуттєвої представленості; картину світу (семантичний світ), де елементи шару є вже відносинами, а не чуттєвими образами, але ще зберігають свою модальну специфічність; образ світу у вузькому сенсі – шар амодальних структур, що утворюються при обробці попереднього шару [2, 5]. Ю.О. Аксьонова розрізняє в картині світу кілька систем координат: суб'єкторієнтована картина світу – система, що